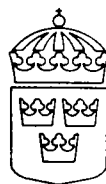

Jordbruksutskottets betänkande

1987/88:2

om vissa avfallsfrågor m. m.

JoU
1987/88:2

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande

dels regeringens skrivelse 1986/87:157 om vissa avfallsfrågor m. m.,

dels – helt eller delvis – 13 under allmänna motionstiden 1987 väckta motioner om avfallshantering. Följande frågor behandlas:

- Avfallshantering – allmänt
- Miljökraven vid avfallsförbränning
- Slamhanteringen
- Återvinning av aluminiumburkar
- Vissa avfallsfrågor i övrigt.

Utskottet föreslår att riksdagen lämnar utan erinran vad regeringen i skrivelsen anført om vissa avfallsfrågor m. m.

De avsnitt i skrivelsen som inte särskilt berörs har inte ansetts påkalla några närmare kommentarer från utskottets sida.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks av utskottet, med hänvisning till bl. a. regeringens skrivelse, det uppdrag att utreda frågor inom avfalls- och återvinningsområdet som regeringen i juni 1987 gav åt statens naturvårdsverk samt betänkandet av utredningen om miljövårdens organisation (SOU 1987:32).

Till betänkandet har fogats fem reservationer och två särskilda yttranden.

Skrivelsen

I skrivelse 1986/87:157, beslutad den 29 april 1987, har regeringen berett riksdagen tillfälle att ta del av regeringens ställningstaganden till vissa avfallsfrågor.

Huvudsakligt innehåll

Regeringens principiella inställning är att avfallsmängden bör minskas genom åtgärder såväl i produktions- som konsumentledet. Ämnen och produkter som kan förorsaka särskilda miljöstörningar genom att blandas med annat avfall bör hanteras för sig. Omhändertagande och behandling av avfall bör även i övrigt ske under iakttagande av strikta miljöskyddskrav.

I skrivelsen redovisar regeringen sitt ställningstagande till riktlinjerna för de miljökrav som skall ställas i fråga om utsläppsbegränsningar vid prövning enligt miljöskyddslagen (1969:387) av anläggningar för avfallsförbränning. För de viktigaste utsläppskraven bör därvid följande riktlinjer gälla:

- Klorväte: utsläppen bör ej överstiga 100 mg/nm³ torr gas, 10 % CO₂, räknat som månadsmedelvärde.
- Kvicksilver: utsläppen bör vid besiktning ej överstiga 0,08 mg/nm³ torr gas, 10 % CO₂. I takt med att produktkontrollåtgärder vidtas skall värdet kunna sänkas ytterligare ned till 0,03 mg/nm³.
- Stoft: utsläppen bör ej överstiga 20 mg/nm³, torr gas, 10 % CO₂, räknat som månadsmedelvärde.
- Dioxiner: utsläppen från befintliga anläggningar bör vid besiktning ej överstiga ett riktvärde av 0,5–2,0 ng/nm³, torr gas, 10 % CO₂. För nytillkommande anläggningar bör gälla ett riktvärde på 0,1 ng/nm³, torr gas, 10 % CO₂. Dioxinvärdena avser TCDD-ekvivalenter beräknade enligt Eadons modell och uppmätta i enlighet med den nordiska dioxin-gruppens rekommendation vid normal drift.

Åtgärder bör vidtas så att befintliga förbränningsanläggningar uppfyller kraven före 1991 års utgång. Tillstånd till nya anläggningar bör i princip lämnas endast under förutsättning att de skärpta kraven uppfylls. I skrivelsen behandlas bl. a. också frågor om deponering av restprodukter samt om forsknings- och utvecklingsinsatser på avfallsområdet.

Motionerna

Motion 1986/87:Jo733 av Lahja Exner och Arne Kjörnsberg (båda s), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om behovet av en översyn av förpackningsmarknaden samt insatser för utveckling av återvinningsmarknaden.

Motion 1986/87:Jo736 av Berit Löfstedt m. fl. (s), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkande 3) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avsättning för återvunna avfallsprodukter.

Motion 1986/87:Jo751 av Erling Bager och Lars Sundin (båda fp), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående förslag till pantsystem för bilbatterier.

Motion 1986/87:Jo759 av Erling Bager m. fl. (fp), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om översyn av lagstiftningen och förbud mot spridning av avfallsslam med tungmetaller i åkerjord och övrig matjord.

Motion 1986/87:Jo766 av Sven Munke (m), vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning och förslag om produkt-/avfallslag.

Motion 1986/87:Jo776 av Kerstin Gellerman och Charlotte Branting (båda fp), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 2 och 3),

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna behovet av

information till konsumenter om användning av rötslam i trädgårdar m. m.,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att rötslam som sprids på åkermark måste vara fritt från miljögifter.

Motion 1986/87:Jo777 av Rosa Östh och Ivar Franzén (båda c), vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att panten på aluminiumburkar skall höjas till 50 öre,

2. att riksdagen beslutar att reglerna för pantbolaget skall ändras så att det blir ekonomiskt intressant för Returpack AB att uppnå högsta möjliga återvinning och att uppdra åt regeringen att utforma och verkställa denna regeländring.

Motion 1986/87:Jo782 av Lennart Alsén (fp), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om hanteringen av kasserade lysrör.

Motion 1986/87:Jo786 av Margareta Persson och Maj Britt Theorin (båda s), vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående avfallshantering.

Motion 1986/87:Jo795 av Karl Erik Olsson m. fl. (c), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 1, 2 och 4),

1. att riksdagen beslutar hos regeringen begära en utredning om effektiv användning av resurser i enlighet med motionen,

2. att riksdagen beslutar hos regeringen begära förslag till åtgärder för att minst 75 % av aluminiumburkarna återvinns,

4. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om det juridiska ansvaret vid utnyttjande av rötslam.

Motion 1986/87:Jo803 av Bengt Westerberg m. fl. (fp), vari yrkas såvitt nu är i fråga (yrkandena 40 och 41),

40. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om återvinning i enlighet med vad som anförts i motionen,

41. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om påskyndande av arbetet på att få fram fungerande återvinningsteknik för miljöfarligt avfall.

Motion 1986/87:Jo825 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att inga nya sopförbränningsanläggningar får tas i bruk samt att de befintliga sopförbränningsanläggningarna avvecklas inom en femårsperiod. De äldsta anläggningarna skall avvecklas först,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om källsortering av hushållssopor,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att varje kommun skall ta hand om sina egna sopor.

Motion 1986/87:Jo826 av Sten Sture Paterson (m), vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att bedömningen av slamuppläggningsens miljörisker skall åvila länsstyrelsen,

2. att riksdagen beslutar att beslut om deponeringsplats för slam skall åläggas länsstyrelsen,

3. att riksdagen beslutar att deponeringsplats för slam skall ha tät botten och vara invallad samt att lakvattnet skall omhändertas i ett slutet system.

JoU 1987/88:2

Utskottet

Allmänt

Enligt regeringens skrivelse bör det grundläggande synsättet på avfallshanteringen vara att avfall är en resurs som i största möjliga utsträckning skall användas på nytt. Såväl avfallsmängderna som avfallets farlighet bör minskas så långt det är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt. Utnyttjandet av naturresurser och varuproduktion bör vägledas av sparsamhet, hushållning och återanvändning.

Flertalet av de omfattande åtgärder som har kommit till stånd som följd av beslut enligt miljöskyddslagen (1969:387) har vidtagits i syfte att skydda miljön från påverkan av avfallshanteringen. Såväl kommuner som enskilda har gjort stora ansträngningar att följa riktlinjerna i 1975 års riksdagsbeslut om avfallshanteringen. Kommunerna har gjort omfattande investeringar i anläggningar för separering och kompostering av avfall. De tekniska problem som uppstod vid centrala anläggningar har man numera till stor del kunnat lösa. Vissa problem kvarstår, såsom obehaglig lukt och förekomsten av bl. a. glas, plast och tungmetaller i komposten. Trots detta har emellertid anläggningarna givit vissa miljövinster bl. a. genom att avfallsmängden har minskat.

Försöken med s.k. källsortering har ökat i antal under senare år. Erfarenheterna av insamlingsförsöken är visserligen begränsade men övervägande positiva. En förutsättning för att verksamheten skall fungera smidigt och effektivt är att kommunerna har en väl utbyggd organisation för insamling och hantering av avfallet. Av avgörande betydelse anser regeringen också vara att hushållen får en god och allsidig information. Väsentligt för hushållens medverkan torde vara att källsortering framstår som en aktiv del i arbetet med att lösa miljöproblemen och att hushålla med naturresurserna. Det är därför viktigt att de produkter som separeras verkligen kommer till avsedd användning.

Som exempel på framgångsrik satsning på återvinning nämns användningen av returglas och av returpapper för framställning av nytt papper. Även för vissa materialslag inom industrin är återvinningen betydande.

Även insatser för att minska innehållet av miljöfarliga ämnen i avfallet anser regeringen vara av central betydelse. Enligt förordningen (1986:1236) om miljöfarliga batterier får sådana batterier inte blandas med hushållsavfall. Som exempel på möjliga åtgärder i produktledet nämns i skrivelsen förbudet mot användning av kadmium i bl. a. färger och plaster.

Allmänna principer för avfallshantering och återvinning behandlas i flera motioner. I motion Jo733 av Lahja Exner och Arne Kjörnsberg (s) framhålls det angelägna i en systematisk översyn av förpackningsmarknaden i syfte att begränsa mängden förpackningar och stimulera en tillverkning som möjliggör effektiv och miljövänlig återvinning. Motionärerna föreslår ett antal stimulans- och styrmedel, t. ex. avgift på osorterat material, medveten

upphandling, information, stöd till forskningen och – i yttersta fall – förbud. En del av dessa tankegångar framförs också i motion Jo736 av Berit Löfstedt m. fl. (s) där det betonas att ansvaret för återvinningen i första hand åvilar producenterna (yrkande 3). I motion Jo766 av Sven Munke (m) konstateras att produkternas sammansättning eller behandling alltmer försvårar återvinningsprocessen och att lagstiftning saknas på området. Det hemställs därför om utredning om och förslag till en produkt-/avfallslag. Enligt motion Jo786 av Margareta Persson och Maj Britt Theorin (s) måste avfallshanteringen bli en fråga om minskning av avfallsmängderna. Detta bör i första hand ske redan vid produktionen av en vara. Genom märkning och avfallsavgift eller miljöskatt kan utvecklingen styras mot mer miljövänligt material. Bl. a. bidrar sortering av avfall, utveckling av system för kompostering, information om och bättre tillgänglighet till uppsamlingsställen för miljöfarligt avfall till minskning av avfallsmängden. I centerpartiets kommittémotion Jo795 av Karl Erik Olsson m. fl. efterlyser motionärerna en ny avfallspolitik och betonar vikten av ett förebyggande synsätt med tyngdpunkten förskjuten från traditionell filter- och återvinningsteknik mot förebyggande lösningar i produktionsledet. En utredning om avfallshanteringen bör tillsättas med uppdrag att bl. a. utarbeta en återvinningslag och ett samlat forskningsprogram, utreda möjligheterna att genom miljöavgifter finansiera forskningen, möjligheterna att genom byggande av försöksanläggningar och genom ökad kunskapsförmedling främja utvecklingen samt uppmärksamma den tekniska utbildningen (yrkande 1). I folkpartiets partimotion Jo803 av Bengt Westberg m. fl. påpekas att Sverige saknar en lagstiftning med generella krav på återvinning. En komplettering av miljöskydds- och produktkontrollagstiftningen skulle kunna påskynda utvecklingen mot slutna system vid tillverkningen, samverkan mellan olika tillverkningsindustrier och en sådan sammansättning av produkter att återvinning underlättas (yrkande 40). Miljöavgifter föreslås för produkter vilkas avfall orsakar särskilda miljöproblem. Speciell uppmärksamhet och skyndsamhet bör ägnas arbetet med utvecklande av en fungerande återvinningsteknik för miljöfarligt avfall (yrkande 41).

Utskottet kan i stor utsträckning instämma med de aktuella motionerna när det gäller de allmänna synpunkterna på avfallshandling och återvinning. Producenternas ansvar för såväl avfallsmängd som återvinning bör understrykas, och bättre metoder för avfallshandling bör utvecklas. Utskottet vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på att regeringen den 25 juni 1987 beslutat ge naturvårdsverket i uppdrag att mot bakgrund av den aktuella skrivelsen utvärdera hittillsvarande erfarenheter inom avfalls- och återvinningsområdet samt studera de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för en ökad återvinning och andra åtgärder inom avfalls- och återvinningsområdet. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 1 juni 1988.

Av det anförda framgår att regeringens målsättning och ambitioner i fråga om avfallshandling m. m. inte på något avgörande sätt skiljer sig från de tankegångar som förs fram i motionerna. Dessa får i väsentliga delar anses tillgodosedda med vad utskottet ovan redovisat och bör i avbidan på resultatet av det uppdrag som naturvårdsverket erhållit inte föranleda någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida. Vad särskilt beträffar frågan om ekonomiska styrmedel (miljöavgifter) vill utskottet hänvisa till de övervä-

ganden som gjorts av utredningen om miljövårdens organisation (SOU 1987:32). Sedan utredningens förslag remissbehandlats torde riksdagen få anledning att återkomma till frågan om ekonomiska styrmedel på miljö-vårdsområdet.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Jo733, Jo736 yrkande 3, Jo766, Jo786, Jo795 yrkande 1 samt Jo803 yrkandena 40 och 41.

Miljökraven vid avfallsförbränning

Enligt skrivelsen har den s. k. ENA-utredningen (Energi ur avfall) visat att det är möjligt att väsentligt minska utsläppen av dioxin från avfallsförbränning. Av utredningen angiven nivå har av statens miljömedicinska laboratorium bedömts vara miljömedicinskt acceptabel. Om utsläppen av i första hand klorväte, kvicksilver, kadmium och dioxiner begränsas till föreslagen låg nivå kommer bidragen från avfallsförbränningen att vara endast marginella. Återstående begränsade utsläpp bör vara godtagbara från hälso- och miljösynpunkt. Under dessa förutsättningar anser utredningen avfallsförbränning vara en godtagbar behandlingsmetod för hushålls- och industriavfall.

De av utredningen föreslagna utsläppskraven bör enligt föredraganden tillämpas som riktlinjer vid prövning enligt miljöskyddslagen (1969:387). Villkoren för tillstånden till befintliga anläggningar för avfallsförbränning bör omprövas och anläggningarna kompletteras med bästa tillgängliga teknik för att minimera utsläpp av dioxiner och andra skadliga ämnen. Utsläppskraven skall senast före utgången av år 1991 uppfyllas av samtliga befintliga anläggningar. Riktlinjerna kan emellertid behöva modifieras med hänsyn till renings- och mätteknikens utveckling. Tillstånd till nya anläggningar bör lämnas endast i den mån det kan visas att stränga krav på utsläpp av dioxiner och andra skadliga ämnen kan uppfyllas. När erfarenheter nåtts av ett par anläggningar bör det emellertid vara möjligt att redan vid tillståndsprövningen bedöma möjligheterna att hålla dioxinutsläppen på den angivna nivån. Också här skall enligt skrivelsen utredningens förslag till utsläppskrav gälla i huvudsak.

Även åtgärder som produktkontroll, insamling av hälso- och miljöfarliga produkter, källsortering, förbränningstekniska åtgärder och införande av avancerad rökgasrening måste enligt föredraganden vidtas och andra metoder än förbränning utvecklas och tillämpas.

I partimotion Jo825 av Lars Werner m. fl. (vpk) framförs kraven att inga nya sopförbränningsanläggningar skall få tas i bruk och att befintliga anläggningar avvecklas inom en femårsperiod (yrkande 1). En av de viktigaste åtgärderna för begränsning av utsläpp av dioxiner och andra skadliga ämnen är källsortering av hushållssopor (yrkande 2). Kommunernas roll vid sophantering är mycket viktig. Varje kommun bör därför ta hand om sina egna sopor (yrkande 3).

Med den ovan lämnade redovisningen av regeringens skrivelse är enligt utskottets mening motionen i allt väsentligt tillgodosedd. Motionen avstyrks på den grunden.

I motion Jo759 av Erling Bager m. fl. (fp) hemställs om en översyn av lagstiftningen om avfallsslam och om förbud mot all spridning av avfallsslam med tungmetaller i åkerjord och övrig matjord. Motionärerna Kerstin Gellerman och Charlotte Branting (fp) framhåller i motion Jo776 att konsumenterna måste få bättre information vid köp av slam som jordförbättringsmedel i trädgårdar m. m. (yrkande 2). Garantier måste ges att rötslam som sprids på åkermark är fritt från miljögifter (yrkande 3). Enligt kommittémotion Jo795 av Karl Erik Olsson m. fl. (c) måste utredas och klarläggas vem som har det juridiska ansvaret för skador som kan uppstå till följd av användning av rötslam (yrkande 4). I motion Jo826 av Sten Sture Paterson (m) hävdas att bedömningen av slamuppläggningsens miljörisiker skall ankomma på länsstyrelserna (yrkande 1) som också skall besluta om deponeringsplats för avfallsslam (yrkande 2). Deponeringsplatserna skall ha tät botten och vara invallade och lakvattnet skall omhändertas i ett slutet system (yrkande 3).

Motioner av i princip likartat innehåll har tidigare vid flera tillfällen och senast under hösten 1986 behandlats av utskottet (JoU 1986/87:2). Utskottet erinrade då om att riksdagen våren 1986 hade uttalat att utgångspunkten för hanteringen av slam som gödselmedel bör vara den att endast sådant slam får användas som är helt invändningsfritt från miljö- och konsumentsynpunkt. Regeringen borde snarast fastställa så låga gränsvärden för slammets innehåll av tungmetaller, kemiska substanser m. m. att åkermarkens långsiktiga produktionsförmåga och produkternas kvalitet inte äventyras (JoU 1985/86:24, rskr. 344). Statens naturvårdsverk har i september 1987 fastställt allmänna råd för slamhanteringen. Där anges bl. a. riktvärden resp. gränsvärden för metaller i slam för jordbruksanvändning och för grönytor. Verket rekommendationer innebär bl. a. att slam inte bör användas på slätter- eller betesvallar, i trädgårdsodlingar, köksträdgårdar, kolonilotter o. d. Utvecklingen av slamanvändningen bör enligt verket följas med särskild uppmärksamhet.

I övrigt innebär naturvårdsverkets råd bl. a. följande:

För jordbruksanvändning bör riktvärdet för kadmium i slamm sätts så att marken inte tillförs mer kadmium per ytenhet än vid användning av gödselmedel räknat per viktsenhet fosfor. För att uppnå detta behöver nuvarande kadmiumhalt i slam halveras vid flera avloppsreningsanläggningar. En så stor reduktion tar tid att åstadkomma. Arbete pågår dessutom för en sänkning av kadmiumhalterna i gödselmedel, och resultat kan förväntas i början av 1990-talet. Kravet på begränsning av kadmiumtillförseln motsvarande den för gödselmedel bör vara uppnått senast 1995. Fram till dess bör gränsvärdet 4 mg kadmium/kg Ts (torrsubstans) gälla för slam. Motivet för begränsning av kadmium i slam är risken för hälsoeffekter på grund av upptag av kadmium i grödor. För kvicksilver är motivet för begränsning i slam en önskan att begränsa flödet och cirkulationen av denna metall i samhället. Kvicksilver är i olika former ett starkt miljögift och den diffusa spridningen leder till bl. a. svartlistning av många vattenområden. Riktvärdet för kvicksilver, 5 mg/kg Ts, innebär att ca 15 % av slamm (1985) inte kan användas för jordbruks- eller grönytcändamål.

För övriga metaller, bly, koppar, krom, nickel och zink, för vilka behov

finns av en begränsning i slam, har haltgränserna satts så att för de enskilda metallerna mellan 5 och 15 % av den totala slammängden (1985) kommer att ha halter som överskrider riktvärdena. En sådan begränsning motiveras av önskemålet att på sikt minska ökningen av metallhalterna i våra jordar även om nuvarande nivåer ligger långt från där hälso- eller miljöeffekter kan befaras.

Olika reningsverk har högre värden av olika metaller. Sammantaget innebär de nya gräns- och riktvärdena att 20–25 % av den totala slammängden (1985) inte kan användas i jordbruket eller för anläggning av grönytor.

En fortsatt sänkning av vissa metallhalter planeras av naturvårdsverket och då särskilt för kadmium och kvicksilver. Förekomsten och betydelsen av giftiga organiska ämnen kommer att utredas ytterligare, och om behov föreligger avser verket att föreslå begränsningar. En åtgärd därvidlag kan vara en komplettering av innehållsdeklarationen för slam med uppgifter om innehåll av några organiska ämnen.

Utskottet utgår från att de av naturvårdsverket angivna riktlinjerna snarast omsätts i bindande gränsvärden. Med det anförda får motionerna Jo759 och Jo776 yrkandena 2 och 3 anses tillgodosedda.

Frågan om det juridiska ansvaret för skador på grund av användning av rötslam torde i viss mån förlora sin aktualitet när de nya riktlinjerna tillämpas. Det bör framhållas att även frågan om huvudmannens ansvar behandlas i naturvårdsverkets allmänna råd för slamhantering. Det är i första hand bestämmelserna i miljöskadelagen (1986:225) som reglerar hithörande frågor. Frågan huruvida huvudmannen och/eller slammottagaren i ett visst fall kan åläggas ersättningsskyldighet för uppkomna skador får bedömas efter omständigheterna i det enskilda fallet. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo795 yrkande 4.

I anslutning till motion Jo826 vill utskottet erinra om att efter ändringar i miljöskyddslagen våren 1987 lagen är tillämplig även på förorening av mark och grundvatten, vilket torde innebära att bl. a. slamdeponering i större utsträckning än hittills kan regleras med stöd av nämnda lag (JoU 1986/87:25, SFS 1987:397). Tillstånd till små och medelstora anläggningar, dvs. anläggningar vars tillförda slammängd överstiger 50 ton men inte 20 000 ton avvattnat slam per år, prövas redan i dag av länsstyrelsen. Överstiger mängden 20 000 ton skall prövningen ske hos koncessionsnämnden för miljöskydd. När det gäller kompetensfördelningen mellan olika myndigheter på miljöskyddsområdet kommer denna fråga att behandlas i ett större sammanhang sedan utredningen om miljövårdens organisation nu lagt fram sina förslag i ämnet (SOU 1987:32). Vad slutligen beträffar motionärens yrkande om sådana miljöskyddstekniska frågor som deponeringsplatsernas utformning m. m. vill utskottet framhålla att dessa ankommer på naturvårdsverket resp. på prövningsmyndigheterna. I naturvårdsverkets allmänna råd ägnas deponeringsfrågorna för övrigt särskild uppmärksamhet. Bl. a. framhålls att höga krav måste ställas på deponeringsplatsen, när det gäller såväl lokalisering som skyddsåtgärder och kontroll.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo826.

I motion Jo777 av Rosa Östh och Ivar Franzén (c) konstateras att de villkor om återvinning av 75 % av aluminiumburkar som uppställdes för Returpack AB:s tillstånd att bedriva verksamhet inte har uppnåtts eftersom återvinningen hittills inte har överstigit 66 %. Panten på aluminiumburkar bör därför höjas till 50 öre (yrkande 1) och reglerna för bolaget ändras så att det blir ekonomiskt intressant för företaget att uppnå högsta möjliga återvinning (yrkande 2). Samma fråga tas upp i centerpartiets kommittémotion Jo795 av Karl Erik Olsson m. fl. där det begärs förslag till åtgärder för återvinning av minst 75 % av aluminiumburkarna (yrkande 2).

Enligt vad utskottet erfarit höjdes panten på aluminiumburkar i mars 1987 till 50 öre per burk. Återvinningen under perioden januari–augusti 1987 uppgick till ca 77 % att jämföras med 62 % för motsvarande period år 1986. Utskottet vill erinra om att enligt lagen (1982:349) om återvinning av dryckesförpackningar av aluminium som reglerar Returpack AB:s verksamhet är företagets målsättning högsta möjliga återvinning utan vinstintresse. Utskottet har inhämtat att vid en årsbasis av ca 76 procents återvinning intäkterna balanserar mot kostnaderna. Utskottet finner med hänvisning till det nu anförda att syftet med motionerna får anses tillgodosett. Motionerna Jo777 och Jo795 yrkande 2 avstyrks på den grunden.

Övriga frågor

I motion Jo751 av Erling Bager och Lars Sundin (fp) påminner motionärerna om en tidigare framgångsrik kampanj för insamling av bilbatterier som enligt motionärerna visar ett angeläget behov av fasta inlämningsplatser för begagnade bilbatterier. Genom ett pantsystem liknande det för aluminiumburkar skulle såväl miljöproblemen med skräpande batterier kunna lösas som en effektiv återvinning av bly till nyttillverkning göras möjlig.

Kasserade bilbatterier utgör miljöfarligt avfall enligt förordningen (1985:841) om miljöfarligt avfall. Utskottet har erfarit att återvinningen för närvarande uppgår till ca 60 % och att inom naturvårdsverket en utredning pågår om förutsättningarna för ett ökat omhändertagande. Verket avser att senast före årsskiftet presentera ett handlingsprogram för omhändertagande av bilbatterier. I regeringens ovan nämnda uppdrag till verket att utreda frågor inom avfalls- och återvinningsområdet ingår en uppmaning att även studera det av riksdagen hösten 1986 förordade pantsystemet för miljöfarliga batterier (JoU 1986/87:8, rskr. 70). Med hänsyn till att frågan således är föremål för ansvariga myndigheters prövning synes någon ytterligare riksdagens åtgärd med anledning av motion Jo751 inte påkallad.

Problemen med kvicksilver i kasserade lysrör tas upp i motion Jo782 av Lennart Alsén (fp). Tvingande lagstiftning om hantering av kasserade lysrör saknas, och stora mängder slängs på soptippar utan någon kontroll. Åtgärder bör snarast vidtas för insamling och inrättande av särskilda mottagningsstationer för kasserade lysrör.

Enligt vad utskottet erfarit understiger mängden kvicksilver i kasserade lysrör 500 kg per år och anses enligt naturvårdsverket inte utgöra något större

miljöproblem. Teknik som skulle möjliggöra destruktion i större skala finns i dag endast på försöksstadiet. Mot bakgrund av det nu anförda avstyrks motion Jo782.

JoU 1987/88:2

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *avfallshantering – allmänt*
att riksdagen lämnar utan erinran vad som anförts i skrivelsen samt lämnar utan vidare åtgärd motionerna 1986/87:Jo733, 1986/87:Jo736 yrkande 3, 1986/87:Jo766, 1986/87:Jo786, 1986/87:Jo795 yrkande 1 och 1986/87:Jo803 yrkandena 40 och 41,
2. beträffande *miljökraven vid avfallsförbränning*
att riksdagen lämnar utan erinran vad som anförts i skrivelsen samt lämnar utan vidare åtgärd motion 1986/87:Jo825,
3. beträffande *övriga i skrivelsen berörda avfallsfrågor*
att riksdagen lämnar utan erinran vad som anförts i skrivelsen,
4. beträffande *slamhanteringen*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo759, 1986/87:Jo776 yrkandena 2 och 3, 1986:Jo795 yrkande 4 och 1986/87:Jo826,
5. beträffande *återvinning av aluminiumburkar*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo777 och 1986/87:Jo795 yrkande 2,
6. beträffande *bilbatterier*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo751,
7. beträffande *lysrör*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo782.

Stockholm den 7 oktober 1987

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Håkan Strömberg (s), Grethe Lundblad (s), Sven Eric Lorentzon (m), Ove Karlsson (s), Lars Ernestam (fp), Martin Segerstedt (s), Jens Eriksson (m), Bengt Rosén (fp), Lennart Brunander (c), Jan Jennchag (vpk), Leif Marklund (s), Ivar Virgin (m), Björn Ericson (s), och Bengt Kronblad (s).

1. Avfallshantering – allmänt (mom. 1)

Lars Ernestam och Bengt Rosén (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Av det" och på s. 6 slutar med "och 41" bort ha följande lydelse:

Av det anförda framgår att såvitt avser målsättning och ambitioner i fråga om avfallshanteringen någon avgörande skillnad inte föreligger mellan regeringens inställning och de tankegångar som förs fram i motionerna. Emellertid förtjänar enligt utskottets mening regeringens senfärdighet i avfallsfrågor kritik. Tidigare aviserad proposition i ämnet uteblir alltfjämt. En lagstiftning med generella krav på återvinning skulle enligt utskottet påskynda utvecklingen mot slutna system vid tillverkning, samverkan mellan olika tillverkningsindustrier samt sådan sammansättning av produkter att återvinning underlättas. Som ekonomiskt styrmedel bör miljöavgifter användas för att fördyra produkter vars hantering orsakar särskilda problem i avfallsledet. Den lagtekniska utformningen måste givetvis utredas närmare men en komplettering av miljöskydds- och produktkontrollagstiftningen torde enligt utskottets mening vara den lämpligaste vägen. Med det anförda tillstyrker utskottet motion Jo803 yrkande 40 och avstyrker motionerna Jo733, Jo 736 yrkande 3, Jo 766, Jo 786, Jo 795 yrkande 1 samt Jo 803 yrkande 41, i den mån dessa ej tillgodoses genom utskottets ställningstagande.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *avfallshantering – allmänt*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Jo 803 yrkande 40 hos regeringen hemställer om förslag till lagstiftning om återvinning samt lämnar utan vidare åtgärd motionerna 1986/87:Jo733, 1986/87:Jo736 yrkande 3, 1986/87:Jo766, 1986/87:Jo786, Jo1986/87:Jo795 yrkande 1 och 1986/87:Jo803 yrkande 41,

2. Avfallshantering – allmänt (mom. 1)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Av det" och på s. 6 slutar med "och 41" bort ha följande lydelse:

Av det anförda framgår att regeringens målsättning och ambitioner i fråga om avfallshantering inte på något avgörande sätt skiljer sig från de tankegångar som förs fram i motionerna. Emellertid anser utskottet åtgärderna för minskning av avfallsmängderna otillräckliga. En utredning om avfallshanteringen bör därför tillsättas med uppdrag att utarbeta en lag om återanvändning med huvudsaklig inriktning på minskning av avfallsmängderna. Utredningen bör få till uppgift bl. a. att framlägga ett samlat forskningsprogram för resurseffektivisering och avfallshantering och undersöka vilka ekonomiska incitament som behövs för att minimera och återvinna avfallet samt hur användningen av emballage kan minskas och/eller ersättas av mer resurssnåla förpackningar, skonsamma mot miljö och hälsa.

Med det anförda tillstyrker utskottet motion Jo795 yrkande 1 och avstyrker motionerna Jo733, Jo736 yrkande 3, Jo766, Jo786 samt Jo803 yrkandena 40 och 41 i den mån de ej tillgodoses genom utskottets ställningstagande.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *avfallshantering – allmänt*

att riksdagen med bifall till motion 1986/87:Jo795 yrkande 1 hos regeringen begär utredning om effektiv användning av resurser samt lämnar utan vidare åtgärd motionerna 1986/87:Jo733, 1986/87:Jo736 yrkande 3, 1986/87:Jo766, 1986/87:Jo786 och 1986/87:Jo803 yrkandena 40 och 41.

3. Miljökraven vid avfallsförbränning (mom. 2)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Med den" och slutar med "den grunden" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i de synpunkter och krav som framförs i motion Jo825 yrkandena 1 och 2. I enlighet med vad motionärerna anført bör således inga nya sopförbränningsanläggningar få tas i bruk. De befintliga anläggningarna bör avvecklas inom en femårsperiod. Avfallsmängden måste minskas genom ökad källsortering av sopor. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *miljökraven vid avfallsförbränning*

att riksdagen *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anført med anledning av motion 1986/87:Jo825 yrkandena 1 och 2, *dels* avslår motion 1986/87:Jo825 yrkande 3,

4. Slamhanteringen (mom. 4)

Karl Erik Olsson (c), Sven Eric Lorentzon (m), Lars Ernestam (fp), Lennart Brunander (c), Bengt Rosén (fp) och Ivar Virgin (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Frågan om" och slutar med "yrkande 4" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av att utreda frågan om det juridiska ansvaret för skador på grund av användning av rötslam. Fastighetsägaren är visserligen ansvarig för miljöskador som härrör från dennes fastighet men bevisbördan har i dessa fall lättats avsevärt i den nya miljöskadelagen. En lantbrukare kan vid uppkomna skador bli skadeståndsskyldig för skador som kan drabba tredje man. I praktiken kommer emellertid den enskilde lantbrukaren att få ta det yttersta ansvaret för effekterna av användningen av samhällsavfallet. Detta är enligt utskottets mening otillfredsställande. Frågan om leverantörernas ansvar för hithörande miljöskador bör klarläggas. Vad utskottet sålunda anført med anledning av motion Jo795 yrkande 4 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *slamhanteringen*

att riksdagen dels avslår motionerna 1986/87:Jo759, 1986/87:Jo776 yrkandena 2 och 3 och 1986/87:Jo826, dels med anledning av motion 1986/87:Jo795 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Bilbatterier (mom. 6)

Lars Ernestam och Bengt Rosén (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Kasserade bilbatterier" och slutar med "inte påkallad" bort ha följande lydelse:

Kasserade bilbatterier utgör miljöfarligt avfall enligt förordningen (1985:841) om miljöfarligt avfall. Utskottet har erfarit att återvinningen för närvarande uppgår till 60 % och att inom naturvårdsverket utredning pågår om förutsättningarna för ett ökat omhändertagande. Verket avser att senast före årsskiftet presentera ett handlingsprogram för omhändertagande av bilbatterier. Vid behandlingen av liknande motioner hösten 1986 utgick utskottet ifrån att kadmiumbatterier skulle komma att omfattas av det av regeringen då aviserade förslaget till lagstiftning om insamlings- och återvinningssystem för batterier som innehåller kvicksilver. I avvaktan på förslaget föranledde motionsyrkandena inte någon riksdagens vidare åtgärd (JoU 1986/87:2). Den redovisning av åtgärder som gavs av föredragande statsrådet i samband med budgetpropositionen (prop. 1986/87:100 bil. 16) behandlade emellertid inte insamling och återvinning av bilbatterier. I regeringens ovan nämnda uppdrag till naturvårdsverket att utreda frågor inom avfalls- och återvinningsområdet ingår visserligen en uppmaning att studera det av riksdagen hösten 1986 förordade pantsystemet för miljöfarliga batterier (JoU 1986/87:8, rskr. 70). Det är emellertid enligt utskottets mening angeläget att en lagstiftning på området snarast kommer till stånd. Utskottet ställer sig med detta uttalande bakom vad motionärerna anfört om förslag till pantsystem för bilbatterier och hänvisar i övrigt till vad som anförts reservationsvis (reservation 1) beträffande en lagstiftning med generella krav på återvinning.

Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion Jo751 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *bilbatterier*

att riksdagen med anledning av motion 1986/87:Jo751 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

1. Miljökraven vid avfallsförbränning

Lars Ernestam och Bengt Rosén (båda fp) anför:

Under 1970- och 1980-talen har en snabb utbyggnad skett av anläggningar för avfallsförbränning för energiutvinning. I dag förbränns mer än 50 % av det totala hushållsavfallet att jämföras med 30 % för ca 10 år sedan. Detta är en ur internationell synvinkel mycket hög andel. Motsvarande andel nås bara av Danmark och Frankrike. Störst oro i sammanhanget inger förekomsten av stabila klorerade organiska ämnen som dioxiner. Forskningen på detta område är viktig. Särskilt beträffande förbränning av hushållsavfall måste miljökraven ställas mycket högt. Åtminstone de s. k. ENA-kraven måste uppfyllas. Under den tid forskningen gör framsteg får vi också bättre underlag för bedömningen av och möjligheterna till ytterligare skärpta krav på utsläppen av dioxin. Visar det sig att miljöproblemen inte kan bemästras bör all förbränning av hushållsavfall avvecklas. Det är viktigt att man i avvaktan på att framför allt dioxinfrågan prövas ytterligare iakttar stor restriktivitet i fråga om nya sopförbränningsanläggningar.

2. Lysrör

Lars Ernestam och Bengt Rosén (båda fp) anför:

I betänkandet behandlas bl. a. motion Jo782 om insamling och inrättande av särskilda mottagningsstationer för kasserade lysrör.

Utskottet har hänvisat till att mängden kvicksilver i kasserade lysrör, som understiger 500 kg per år, enligt naturvårdsverket inte anses utgöra något större miljöproblem och att teknik för destruktion i större skala endast finns på försöksstadiet.

Vi vidhåller i princip motionens synpunkter men har för närvarande inte funnit anledning att reservera oss. Problemen med omhändertagande av kasserade lysrör skulle kunna lösas på ett naturligt sätt om en lagstiftning om återvinning (reservation 1) kunde åstadkommas.